

OMLADINA

GLASILO

NARODNO-RADIKALNEGA DIJAŠTVA

Dr. B. VOŠNJAK: SLOVENSKO DIJAŠTVO IN NOVOSLOVANSKA MISEL
 A. SOVRE: TOLSTOJEV SVETOVNI NAZOR FR. LIPOLD: NARODNO
GOSPODARSKO DELO RADO RUDA: NEKAJ O MODERNEM SLI-
KARSTVU FILIP URATNIK: HRVATSKO, STARČEVIČANSKO DI-
JAŠTO (DALJE) LISTEK PRILOGA

PONATIS DOVOLJEN LE Z NAVEDBO VIRA

IZHAJA VSAK MESEC STANE LETNE 4 KRONE; ZA DIJAKE 2 KRONI; POSAMEZNA
ŠTEVILKA 40 VIN.   DOPISI NAJ SE BLAGOVOLE POŠILJATI UREDNIŠTVU NAJKAS-
NEJE DO 20. VSAKEGA MESECA V LJUBLJANO NA BREG ŠT. 12 LE FRANKOVANA
PISMA SE SPREJEMAJO UPRAVNIŠTVO JE V TISKARNI J. BLASNIKA NASLEDNIKOV
V LJUBLJANI, BREG ST. 12   REKLAMACIJE SO POŠTINE PROSTE, ČE IMAJO NA
NASLOVNI STRANI PRISTAVEK „REKLAMACIJA“ IN ČE SO ODPRTE   ZARADI RED-
NEGA POŠILJANJA JE NATANKO NAZNANITI NASLOV IN BIVALIŠČE TER VSAKO IZ-
PREMEMBO BIVALIŠČA   OBLASTEM ODGOVOREN MIHAEL ROŽANEC IZDAJA
EKSEKUTIVA NARODNO-RADIKALNEGA DIJAŠTVA TISK J. BLASNIKA NASLEDNIKOV

ŠTEV. 8. LJUBLJANA, LISTOPAD LETO V.

1908

RAZNO.

Odbor »Adrije« se je konstituiral sledeče: Lev Brunčko, predsednik; Ernest Kobè, podpredsednik; Riko Fux, tajnik; Otmar Skale, blagajnik; Fr. Šlibar, knjižničar; Miha Čop, časnikar; Ivan Meroslavič, gospodar; namestnika: Fran Mramor, Ivan Stegenšek; preglednika: Janko Mačkovšek in Ivan Tavželj.

Akademično tehnično društvo »Tabor« v Gradcu si je izvolilo na svojem I. rednem občnem zboru dne 16. oktobra t. l. sledeči odbor: predsednik tov. cand. jur. Milan Korun; podpredsednik tov. cand. ing. Vekoslav Hrovat; tajnik tov. stud. jur. Fran Šorn; blagajnik tov. stud. tehn. Matko Miklič; knjižničar tov. stud. chem. Vladimir Frankovič; gospodar tov. stud. med. Mirko Brezovnik; namestnika tt. stud. jur. Jakob Božič in stud. fil. Ljudevit Mlakar. Pregledniki tt.: cand. jur. Matko Zorjan, cand. med. Jakob Schober in stud. tehn. Fran Fišer.

»Slovenija« je izvolila na I. rednem občnem zboru 17. oktobra sledeči odbor: med. Vekoslav Zalokar, predsednik; phil. Anton Sovre, podpredsednik; iur. Rado Prešeren, tajnik; med. Božidar Küssel, blagajnik; iur. Ivan Sajovic, knjižničar; vet. Fran Zavrnik, gospodar; phil. Ivan Vrhovnik, arhivar; namestnika: phil. Matej Šmalc in iur. Emil Schott; pregledniki: iur. Leopold Boštjančič, phil. Fran Bradač in med. Jožko Tavčar.

Odbor akademičnega društva slovenskih agronomov »Kras« na Dunaju, izvoljen 24. vinotoka, se je konstituiral takole: predsednik: cand. ing. agr. Albert Vedernjak, podpredsednik: cand. ing. for. Vojko Koprivnik, tajnik: stud. for. Vatroslav Kraut, blagajnik: stud. for. Zmagoslav Starovašnik, knjižničar: stud. for. Radovan Pleško, namestnik: stud. for. Savo Bratina, preglednika geom. et cand. cult. ing. Dragotin Gustinčič in cand. ing. for. Gustav Hrzič.

Inženir je postal tov. J. Pavlin, bivši predsednik »Adrije«. Je to prvi inženir, ki je izšel iz »Adrije«. Naše čestitke!

»Sind Sie ein Krainer?« Nemško-nacionalno pest čutimo Slovenci prav dobro tudi na dunajskem vseučilišču, ki bi sicer moralo biti jednako pravično Slovincem in Nemcem. Če se zgledi Slovenec pri kakem podpornem društvu s prošnjo za podporo, če kolokvira Slovenec pri židovsko-nemškem profesorju, mora slišati najprej vprašanje, stavljeno iz gole nacionalne mržnje: »Sind Sie ein Krainer?« Neki slovenski dijak je dobil še natančnejše pojasnilo, kako se bo odslej postopalo s Slovenci: »Slovenci bodo imeli tukaj težko stališče. V domovini tepejo Nemce, tukaj pa vlagajo prošnje.« Zopet drugemu se je kratkomalo povedalo, da Slovincem na nekem zavodu sploh ne bodo dajali nobenih podpor. Zopet drugega se je ironično opozorilo na Kranjsko hranilnico. — Ne maramo naštevati vseh slučajev, konstatiramo le, da mora slovensko dijaštvo izgubiti zaupanje do takih nacionalnih profesorjev, ki najprej vprašajo po narodnosti in potem šele klasificirajo; trpeti mora slovensko dijaštvo v gmotnem oziru, ker mu odrekajo podporo inštitucije, ki so ustanovljene za vse slušatelje brez razlike narodnosti. Kljub temu, da postajajo tla dunajskega vseučilišča slovenskemu dijaštvu vedno bolj sovražna, kljub temu, da se nas hoče materielno oškodovati — stoji slovensko dijaštvo osamljeno in naši narodni voditelji v parlamentu so zadovoljni, ako da ministrstvo letnih par tisoč kronic za podpore slovenskim visokošolcem kot nadomestilo za slovensko univerzo. Res imenitno, kraljevsko nadomestilo! — Kako se bo nadalje razvijala zadeva »Kranjcev«

Dr. B. VOŠNJAK:

SLOVENSKO DIJAŠTVO IN NOVOSLOVANSKA MISEL.

Malemu narodu je potrebno, da so mu odkriti širši horigonti. Ako gleda intiligent malega naroda preko mej svoje ozke in ozkosrčne domovine, naj ne bo to edinole pogled v tujo zemljo, v tujo kulturo. Govori in piše se dandanašnji mnogo o mednarodnem značaju kulture, o dejstvu, da veda ne pozna državnih in narodnih mejnikov. Pa to so občni pojmi, ponarejen denar, ki je pomešan z dobrim. To so problemi, ki jim ni mogoče priti do dna z nekaterimi površnimi izvajanji. Pa vendar se jih je treba dotikati, ako nočemo, da bi bile naše slovanske težnje prazne pene. Tu velja nekako skolastični izrek, ki se ga v modernem znanstvu ne bi smelo mnogokrat rabiti: Quis bene distinguit, bene docet. Velja pa le v toliko, v kolikor kazuističnemu cepljenju pojmov ne nasprotuje zapletenost in medsebojna odvisnost socialnih pojmov. To, kar imenujemo kulturo, ni nič ednostavnega, ampak le komponenta najrazličnejših sil. Ni mogoče zahtevati, da bi bila kultura nekaj čisto domačega, samoniklega, tujih pridatkov, ki so pa narodni plod zgodovinskih razmer, v katerih živi dotični narod, kratkomalo izločiti, je nemogoče. Pa vendar se lahko zahteva, da je podlaga kulturne stavbe kakega naroda domača. Še zamotanejša postaja preiskovanje, ako se vprašamo, ali je veda delo narodnih ali mednarodnih sil. Tu je pa treba zavzemati drugo stališče. Ako očitajo Nemci Slovanom, da se pollaščujejo nemških znanstvenih pridobitev, bi bilo umestno vprašati nemške učenjake, ali ne temelji vse njih delo na delu drugonarodnih učenjaških generacij, ali ni morebiti vsaka misel, s katero se ponaša Nемец, pred stoletji že spočela v glavi znanstvenika, ki je pa ni mogel sijajno izraziti, ker mu je manjkal današnji znanstveni aparat, vsi pripomočki, ki dovedejo do jasno izražene rezultata. Na znanstvenem polju bo vedno skoraj nemogoče ločiti mednarodnih elementov od narodnih. Pa neredko se kaže narodna posebnost v načinu raziskavanja in v pojmovanju snovi. Na vsak način si pa mora tudi znanstvo ustvariti nekako narodno ozemlje, na katerem deluje in odkoder črpa svoje sile. Da so si Nemci brez ozira na državne meje ustvarili tako ozemlje, je neoporečno dejstvo. In kakor Nemci, morajo tudi Slovani skušati si ustvariti podoben velik teritorij. To seveda ni delo desetletij, ampak tako delo more biti samo plod dolgoletnega smotrenega truda cele vrste generacij.

Izgubili smo nekoliko predmetov teh izvajanj izpred oči. Pa na glavno vprašanje je treba odgovora. Je-li novoslovansko gibanje upravičeno, ker je

njegov program: slovanske narode približevati na poprišču kulture, kakor tudi ustvarjati ožje vezi med znanstveniki vseh slovanskih narodov? Odgovor se mora glasiti: Da. Narodni momenti v kulturi so tako mogočni, da brez-pogojno zahtevajo medsebojno razumevanje in posnemanje. In znanstveniki malih slovanskih narodov potrebujejo kakor vsakdanji kruh stike z znanstvenimi organizacijami večjih in razvitejših slovanskih vej.

Sedaj pa hočemo preiskovati, v koliko je vseslovanska misel za slovensko dijaštvo odločujočega pomena. Ni moj namen se dotikati celega problema. Vprašamo se samo, ali je vseslovanska misel primerna slovenskemu akademiku strogo novodobnega svetovnega naziranja. Neka paralela ne bo odveč. Vsenemško misel hočemo postaviti za trenutek ob bok vseslovanski, in edna se bo odbila koj od druge, kakor senca od luči. Ob enem pa bo poučen kratek opis duševnega razpoloženja nemške akademične mladine v „rajhu“.

Simpatije, ki jih goji nemška visokošolska mladina v Avstriji za svoje kolege v Nemčiji, so nerazumljive, ako pomislimo, kak pregad loči akademike zunaj v „rajhu“ od avstrijskih. To je zanimiva socialna slika. Kdo študira na vseučiliških nemških držav? Dijaki pripadajo premožnim slojem, dijaškega proletariata Nemčija sploh ne pozna. Sinovi uradnikov, trgovcev in veleposestnikov tvorijo glavni kontingent nemškega dijaštva. Kdor vstopi v kako sobano na vseučilišču, vidi same skrbno oblečene ljudi, vsak sedeč na svojem prostoru, kjer ima vizitnico, mnogokrat okrašeno z naslovom častnika ali pa „Fänricha“ v rezervi. In to so sami ljudje, ki so skozinskoz prepojeni s konzervativnim duhom, velepatriotični in iz dna duše zaničujoči socialno demokracijo, ljudje, ki so premalenkostni, da bi se otresli svojih predsodkov in tistega ozračja, v katerem so rojeni. Kori in buršovska društva vzbujajo v njih še bolj to atavistično nagnjenje k reakcionarnemu naziranju o državi in družbi. Vsi ti kori in buršovska društva so nekake zavarovalnice za bodočo uradniško karijero, drugega pomena pa danes nimajo več. In vse te korporacije družijo predvsem eno, in to je brezbržnost in indolentnost nasproti velikim socialnim problemom sedanosti. V taki dijaški korporaciji je velik dogodek, ako se prikaže kak „Landrat“, „ein alter Herr“, v društveni hiši, temu delajo ovacije, in to predvsem zaradi bodoče — karijere. Ni čuda, da je tako dijaštvo izgubilo vsak stik s širokimi plastmi ljudstva in da je tudi nemško vseučilišče že v veliki opasnosti, da prenehajo tiste vezi, ki so ga vezale doslej z naprednimi življi v državi. Odkar je Nemčija združena, so se Nemci tudi precej izpremenili, prestali so biti narod profesorjev in mislecev, postali so praktični ljudje, ki so pa zagazili v nasprotni ekstrem, tiste srečne združitve materialnih z idealnimi nagibi Nemci se bodo poznali. Tisto izključno naglašanje praktičnih stremljenj se je udomačilo pri akademični mladini, ki jim vseučilišče ni nič drugega, ko zavod, kjer se polagajo izpiti. Čeprav so v Avstriji pogoji vseučiliščnega življenja čisto drugi, posnema vsenemška visokošolska mladina prav po hlapčevsko svoje vrstnike v rajhu. Seveda se ne more otresti tistih glavnih napak, ki so ekskluzivnost in preziranje demokratičnih načel. Ako analiziramo vsenemško

gibanje med dijaki v Avstriji, moramo povdarjati tisto hlastanje po nemškem buršovskem idealu, ki je pa dandanašnji popolnoma reakcioniran. Ni treba še posebej razlagati, da je vsenemško razumevanje narodnosti povsem starega kova, ker je nemški visokošolski mladini narodnost in država isti pojem in nima zmisla za čisti pojem narodnosti, ki mu je država postranski činitelj. Narodnostna država je vsenemškemu dijaku oni ideal, o katerem sanjari. Seveda je treba pripoznati, da ima avstrijsko vsenemško dijaštvo prav malo bodočnosti, ker odbija zdemokratizovano javno življenje, vse to, kar mu je tuje.

Vseslovanska misel temelji na čisto drugih podlagah. Državni ustroji nas puščajo hladne. Pojem narodnosti se pri nas ne krije z onim države. Ravno zaradi tega, ker nam je narodnost višja kategorija, ne priznavamo brezpogojno narodnostne države. Narodnost bi morala biti etična prikazen, dočim se v političnem življenju države zrcalijo vse socialne borbe. Danes seve je narodnost bojni klic, kar je pa le dokaz pomanjklivosti družabnih naprav. Ako nam pa enači narodnost ob enem državo, se narodnost nikdar ne bi mogla vzpeti do izvrševanja svojih velikih etičnih nalog, kajti v doglednem času ni pričakovati, da bi prenehale brutalne borbe med državo in državo.

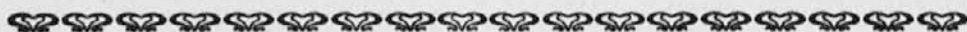
Veliki kulturni smotri vseslovanskega pokreta stopajo tem bolj v ospredje, čim bolj se smatra narodnost kot socialno prikazen kulturnega značaja. Ako jemljemo vseslovanski misli politično barvo, ako jo rešimo iz zagat vsakdanjih političnih vprašanj in zmot, smemo pričakovati, da bodo narasle njene naravne sile, da postane ona mogočna socialna in družabna potencia.

Taki kulturni misli slovansko dijaštvo ne more odrekati svojih odkritih simpatij. Tako slovansko kulturno misel lahko pozdravlja oni, ki stoji na skrajni levici kakor oni na skrajni desnici. Socialist in radikalec si lahko sežeta v roke. Češki socialni demokratje so to prav dobro razumeli in Krejčijev izborni članek v „Pravo lidu“ ni bilo samo osebno mnenje osamljenega posameznika. Take kulturne vseslovanske misli niti ne morejo zametavati socialisti raznih slovanskih narodov in raznih strankarskih veroizpovedanj.

Danes seve še ne morem govoriti o slovanskem kulturnem programu. To je naloga bodočnosti, da se ustvari tak enotni program, v katerem ne bi smela zavzemati zadnjega mesta organizacija ljudsko-prosvetnega dela, kakor tudi medsebojno približevanje in izmenjavanje znanstvenega dela raznih strok. Tako delovanje ima pravzaprav čisto praktičen značaj. Gotovo ni poslednje delo posebna novotarija, ker se je že slavistika bavila s takim medsebojnim izmenjavanjem. To pa, kar je doslej veljalo za slavistiko, naj velja za vse stroke človeškega znanja. Dokler nova vseslovanska struja ne bo imela izdelanega svojega programa, bo tudi težko se pripravljati na prosvetno delo bodoče kulturne vseslovanske zveze.

Utegnilo bi se oporekati, da so to lepe, velike besede, pa da imamo mi Slovenci še mnogo drobnega dela, ki ga najprej izvršimo. Pred veliko

hibo bi si dovolil svariti slovensko visokošolsko mladino, in to je pred blaziranostjo. Nikar ne zamenjajte to, kar se sedaj pripravlja, s kakim „Hejslovanstvom“ Cankarjevih spisov. Usodepolno bi bilo, ako bi slovenska mladina z blazirano ravnodušnostjo odbijala novo slovansko misel, ki, osvobodjena od konfesionalnih ozirov, odpira na stežaj pogled v deželo velikih, morebiti tudi radikalnih družabnih idealov. Mladina malega naroda ne sme biti ozkih naziranj in kratkih pogledov, ako je treba, se mora znati tudi osvoboditi nadležnih spon, ki jih nalaga ožja domačija. Novoslovanstvo bode tak činitelj, ki bode dovoljeval Slovincem spraviti v sklad ožjo slovensko s široko slovansko mislijo. Drobnost delo ne sme trpeti vsled tega. Pa veliki horizonti so kljub temu še mogoči. Primer naj svedoči v tem. Vsak izobraženec mora stremiti po tem, da poleg svojega strokovnega znanja še ovlada neko občno znanje, ki mu dovoljuje, da razumeva mesto, ki je zavzema njegova znanstvena stroka v enciklopediji znanosti. Vsaka specializirana znanstvena stroka potrebuje tako zvezo v širšo abstraktno disciplino, ki uči, v kakem medsebojnem stiku je dotična specialna stroka s svojimi posestrinami. Kar velja za posameznika, ali za kako posebno disciplino na znanstvenem polju, to velja tudi za cele narode. Skrbi za urejevanje notranjih narodnostnih razmer mora odgovarjati z misel za nekake slovansko-mednarodne stike. Oboje se lahko dopolnjuje, drobnost pozitivno delo in široki, vseobsegajoči konventi, ki jih naj ustvarja novoslovanstvo. Obojno delo je dolžnost dijaštva. Neverjetno je, da bi se ono s par slabimi dovtipi blazirano odtegovalo sistemu novoslovanskemu delu bodočnosti. Da bi ono spoznavalo, katero pot je treba ubrati in kako stališče je treba zavzemati nasproti novoslovanstvu kot struji bodočnosti, to je želeti. Nikar pa naj ne bodi prazno domnevanje onih, ki mislijo, da je dijaštvo oni činitelj, ki bode prej ko drugi sloji uvidel veliki pomen novoslovanskih kulturnih smotrov!

A. SOVRE:

TOLSTOJEV SVETOVNI NAZOR.

”**K**o sem iskal odgovora na vprašanje o življenju, se mi je vzbudil v duši čut, kakršnega ima človek, ki je zašel v gozdu. Stopil je v log in splezal na drevo in odprl se mu je pogled preko neskončne poljane. A na vsej poljani ni videl hiše. Pa je splezal z drevesa in je šel v goščavo in ugledal je temo in tudi tam ni bilo hiše.

Tako sem taval po gozdu človeških znanosti med jasnimi dejstvi matematične in empirične vede, ki je vodila moj pogled v svetlo daljo, ki pa vendar ni bilo hiše v njeni smeri, in med temo spekulativnih vied, v katerih sem se pogrezal vedno globlje v meglo, čim dalje sem prodiral v njih in čimbolj mi je zorela v duši zavest, da iz njih ni rešne poti.“

Tako govori Tolstoj v času, ko je stal na vrhuncu intelektualnega razvoja, v dobi, ko je gledal na svojo prošlost kot zrel mož, ki je našel resnico in si je zgradil stavbo kristalnočistih nazorov.

V mladeniški dobi je prebil leta silnih borb in njegova duša je ječala pod težo pohlepa, sebičnosti in samoljubja in maščevalnosti. Sam pravi, da ni zla, ki bi ga ne bil zakrivil. Studil se je samemu sebi, gnusili so se mu krogi, ki je živel v njih. Videl je, da so njegovi vrstniki neznačajni in nravno podli. A ni pustil njih družbe. „Danes mi je jasno“, pravi v svoji izpovedi, „bilo je, kakor v norišnici; tedaj pa sem to le slutil motno in temno in menil sem, kakor vsi norci, da je nôr ves svet razven mene.“

Preživel je leta v teh blodnjah. A vzbudili so se mu dvomi v duši in bilo mu je, kakor da bi zastalo življenje v njem. Stopilo mu je pred dušo vprašanje: čemu živim? čemu delam? Zgrozil se je nad neskončno praznoto, ki se je odprla pred njim. Videl je, kako hitijo preko njega dan in noč in ga vedeta smrti v naročje. Edino to je videl in to je bila resnica in resnica je bila — smrt.

„Življenje je nesmisel“.

In zgodilo se je, da je z vso dušo, z vso srčno krvjo zahrepenel, da se iznebi tega nesmiselnega življenja. Vzrok, da ni storil obupnega koraka, je bil, ker si je želel luči v te blodnje in ker si je še vedno obetal nekaj od življenja, dasi se ga je bal.

Vglobil se je v znanost in je iskal izhoda iz teme. Zaman. Vzrasel mu je srd do vseh znanosti in ved. Jel je opazovati ljudi, ki so živeli okrog njega. In videl je, da imajo ljudje štiri pota, ki vodijo preko ovir na plano. Prva pot je pot nevednosti. Ljudje ne vedo, da je življenje nesmisel in zlo, od njih se ni možno učiti. Druga vrsta ljudi uvideva brezupnost življenja, a se naslaja na tem, kar jim nudi sedanost; prihodnosti jim ni mar. Po tretji poti stopajo ljudje, polni energije in doslednosti. Ko uvidijo, da je življenje nesmiselno, ga vržejo od sebe in ga uničijo. Četrto pot si izbirajo duševni slabiči, ki nimajo poguma, da bi storili konec življenju, dasi vidijo njegovo ničevost. In med temi je bil sam.

Tedaj pa se mu je vzbudila v duši misel: „Morda je pa napaka v mojih izvajanjih? Morda česa ne vem, kar je bistveno za moje vprašanje?“

In čutil je vedno bolj, da tiči nepravilnost v njegovem sklepanju, dasi je bilo logično skozinskoz. In prišel je do spoznanja, da je bil pri svojem razmotrivanju pustil v nemar življenje vsega človeštva v slepi veri, da je njegovo življenje edino pravo in normalno.

In vprašal se je, kakšen smisel sô pač videli in vidijo v življenju vsi nešteti milijoni, ki so živeli in žive. Spoznal je, da vsi ti milijoni ne spadajo v krog njegovih nazorov, da njih smisel življenja ne sloni na umstvenem spoznanju, ampak na — veri. Vero pa je odklanjal njegov razum. Polno groze je bilo njegovo stanje. Po poti umstvenega spoznanja je prišel do zanikanja življenja, pot vere ga je privedla do zanikanja uma, kar mu je bilo še huje, nego negiranje življenjskega smisla.

A kapituliral je. Zavzel je razum, da je našel življenje. Njegova duša se je oklenila z vso gorko ljubeznijo ljudstva, ki pojmuje življenje tako, da veže končno z neskončnim in vidi življenski namen onstran zemeljskega.

In s tem je zagrešil Tolstoj logično nedoslednost. Predno je bil prišel do vere, je bil trdno uverjen, da bi moralo vse človeštvo delati na to, da se iznebi življenja, ker je nesmiselno; um ga je bil privedel do tega sklepa. Ko pa je našel odgovor za življenski namen v veri, je zavrnil vso vedo in vso znanost in postavil si je načelo, da mora človeštvo nazaj v svojo prvotnost. Vera ga je vrgla za tisočletja nazaj v dobo prvih pojavov razvitka človeške duše.

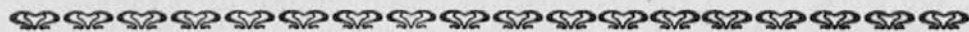
Morda je dosegel s tem ravnotežje v svoji duši; šel je pa brezdvomno predaleč in njegov namen in njegove misli so utopija.

Jel je raziskavati vse verske sisteme. Obstal je pri krščanstvu. V njem je našel, česar je iskal. Razlagal si je evangelije samostojno in prišel je do resnice, ki ima po njegovem mnenju moč, da osreči človeka, da so pa tisti, ki se v brezmejnem napuhu in neprimerni indolentnosti imenujejo nositelji krščanstva, iz nizkih in grdih namenov preustvarili prvotni nauk v karikaturu.

Umevno je, da se je oprijel Tolstoj z vsemi silami evangelijev. Njegova ljubezen do mužika, ljubezen, ki jo je Turgenjev z zasmehom imenoval histerično, ga je privedla v krščanstvo. Postal je apostol miru in ljubezni in Jasna Poljana se solnči danes ob tej njegovi ljubezni.

V priprosti halji hodi Tolstoj kot osemdesetletni starček med svojimi podložniki — delavec med delavci. In narod ga ljubi, ker mu vidi v dušo in vé, da ima v njem najboljšega prijatelja.

Plemeniti so njegovi nazori in izvršljivi v malem krogu. Da bi pa prodrlo njegovo naziranje kdaj v vseobčnost, je prav tako dvomno, kakor mnenje, da obvlada svet filozofija drugega apostola, ki uči Tolstojevemu diametralno nasproten svetovni nazor, filozofija — velikega Nietzscheja.

FR. LIPOLD:

NARODNO-GOSPODARSKO DELO.

Manjšinski odseki v naših društvih so se dobro obnesli in so že dosegli mnogo uspehov. Posebno nam je bilo potrebno poznanje čeških obrambnih društev, ki na široki podlagi vrše v prvi vrsti gospodarsko obrambno delo in treba se nam je bilo seznaniti z nam sovražnimi društvi, v prvi vrsti z nemškimi obrambnimi ali bolje rečeno napadalnimi organizacijami. Študirali smo razmere na naših narodnostnih mejah in sestavili statistične karte, ki nam predočujejo naše in nasprotné sile, smer nemškega pritiska, nemške cilje in namene. Poklicani činitelji so izdelali potrebne načrte za obrambo naših mej.

V svesti smo si, da je prosvetno in gospodarsko obrambno delo nujno potrebno, da sta prosvetljenost in gospodarska samostojnost in neodvisnost glavni bazi narodovega napredka. Naše načelo „iz naroda za narod“ nam nalaga dolžnost, svoje sile vsestransko izpopolnjevati in krepiti, da moremo kot dobro pripravljene delavci vršiti ono delo, ki ga spoznamo za dobro in potrebno.

Na gospodarsko-obravnem polju potrebujemo vedno več delavcev in vedno bolj splošno in strokovno izobraženih moči. Zavest, da nam je slednjič treba misliti na radikalno gospodarsko osamosvojo, se širi posebno v zadnjem času tudi v širših masah našega naroda vedno bolj, po gospodarski neodvisnosti kličemo in otresti se hočemo tuje gospodarske nadvlade. Gotovo je potrebno, da sodeluje pri takem narodnem delu dijak. Ne zanikavam uspehov, ki jih dosegajo take gospodarske akcije, ki se spontano narodé in bruhnejo z elementarno silo na dan. Mnogo važnejše se mi pa zdi vprašanje, kako se pripravljamo za ono veliko gospodarsko akcijo, ki nas naj gospodarsko osamosvoji, ki naj izkaže leto za letom boljše in ugodnejše bilance v celotnem našem narodnem gospodarstvu. Akcija, ki se je tako spontano započela, mora uspešno podpirati večje, širše in za trajne uspehe se boreče gospodarsko delo, ne sme nam pa ostati edini cilj. Slovenskega dijaka čaka mnogo dela; na vseh poljih potrebujemo ljudi, ki so se intenzivneje bavili z gospodarskimi vprašanji, kajti mnogo mest imamo v domovini, ki nujno potrebujejo, da jih mlade, strokovno izobražene moči zasedejo in krog tega našega gospodarskega dela se širi od dne do dne.

Predvsem se mi zdi potrebno, da naši dijaki posvečajo večjo pozornost splošnim gospodarskim vprašanjem. Za vsakega slovenskega inteligenta je potrebno, da si je na jasnem o narodno-gospodarskih pojmi, ki jih vsak dan čita, da vé najvažnejše o specijelnih panogah narodnega gospodarstva. Slovenski juristi se po največ zadovoljujejo s tem, da preštudirajo iz narodnega gospodarstva, kar rabijo neobhodno za svoje izpite. In vendar stopa posebno pred jurista in predvsem pred slovenskega odvetnika, ki je poklican sodelovati pri najrazličnejših gospodarskih podjetjih v modernem, tako hitrem toku življenja, toliko gospodarskih vprašanj, ki bi zahtevala temeljitega znanja za svojo rešitev — pri nas pa je usoda mogoče vitalnih interesov naroda dana v roke skoro lajikom. Širokega obzorja in temeljitega znanja naj bi prihajali naši mladi inteligenti na svoja mesta! — Mnogo morejo v tem oziru doseči naša akademična društva, predavanja in debatni večeri morejo dati iniciative; morda bi bilo mogoče v naših društvih organizirati nekake gospodarske odseke, ki naj bi skrbeli za informativna predavanja strokovnjakov, katerih se bo gotovo dobilo med slovanskimi in slovanom prijaznimi profesorji. V zvezi s strokovnimi organizacijami v domovini, bi bilo mogoče pojasniti marsikaka specifična naša gospodarska vprašanja in voditi točno gospodarske statistike. Specielno tovarišem v Pragi je mogoče dobiti informacij in navodil od čeških strokovnih društev.

Interesantno in obenem nujno potrebno bi bilo statistično dognati moč slovenskega kapitala ter nemško in italijansko gospodarsko silo v našem ozemlju, v koliko smo od njih res odvisni, koliko blaga tuje provenijance se pri nas konsumira in kje smo najslabši. Ne vem, ali imamo statistično izkazano moč naše trgovine, posebno veletrgovine, moč našega obrtništva in moč industrije napram takim tujim podjetjem na naših tleh; precejšno moč predobavlja kapital, ki ga imamo na razpolago, in kako se tak nevezan kapital pri nas uporablja bi bilo vsekakor poučno dognati. Na mnoga taka vprašanja nimamo jasnih odgovorov, čeravno bi bila ravno tozadevna jasnost najboljša podlaga smotreni in premišljeni gospodarski akciji, ki upa na redne vspehe. Seveda so to vprašanja, ki jih ne bo rešilo slovensko dijaštvo, samo so pa to vprašanja, na katerih rešitev se morajo pripravljati naši slovenski inteligenti, naša mlada generacija.

V „Omladini“ priporočamo leto za letom slovenskemu dijaštvu strokovni gospodarski študij. — Nujno potrebno je, da se več slovenskega dijaštva poprime trgovske izobrazbe. Mnogo premalo obiskujemo Slovenci trgovske akademije, eksportno akademijo na Dunaju itd. Juristom priporočamo, da porabijo prvo in deloma tretje leto za študij gospodarskih vprašanj in se skušajo v tej ali oni stroki specializirati. Prav ugodno je zanje, ako so absolvirali kak trgovski kurz ali kak združni tečaj (na pr. v Darmstadt). Posebej bi opozarjal na komerčni kurz za juriste, ki ga vsako leto priredi češki trgovski muzej v Pragi.

Naše združništvo se zelo izpopolnjuje, pričakovati pa je še intenzivnejšega dela in lepih uspehov. Poleg kmetijskega združništva bo uspevala združna misel še na drugih poljih in zato se bodo rabile moči, izobražene v najrazličnejšem združnem poslovanju.

Mlada slovenska generacija naj se temeljito pripravlja za gospodarske naloge, ki jo čakajo v domovini. Tako ji bo mogoče poprijeti se dela ne samo z vnemo ampak tudi z resničnim strokovnim znanjem. Prepričan sem da uvidevajo vodstva naših gospodarskih podjetij potrebo po izobraženem naraščaju in da bodo rade volje podpirala stremljenja onih, ki se hočejo v tej ali oni stroki temeljiteje izobraziti.

Vse kaže, da prehajamo k izvrševanju široko zasnovanih gospodarskih načrtov, bojim pa se, da nam bo nedostajalo strokovnjakov. Pravočasno se mora kaj ukreniti od strani kompetentnih faktorjev in od strani dijaštva, da bo zadosti delavcev na tem hvaležnem polju.

RADO RUDA:

NEKAJ O MODERNEM SLIKARSTVU.

Ni ga skoraj predmeta, o katerem bi bilo naše dijaštvo, srednje- in visokošolsko, slabše informirano, kakor ravno o vprašanjih, katera se nanašajo na umetnost. Ni tukaj na mestu, da bi raziskovali, kaj je temu vzrok, kajti potem bi morali obdelati celo polje o reformi

zgodovinskega pouka na naših srednjih šolah. Kajti pouk o tem predmetu je vse kaj drugega kakor modern, morali bi pa tudi opozarjati na samoizobrazbo dijaštva. — Seveda se že dani na tem polju — na srednjih šolah še ne — „ljudski galeriji“ v Ljubljani in v Kranju obetata postati nekaj izvanrednega za pojmovanje umetnosti med naših dijaštvom. Tudi „Omladina“ je že tuptam prinašala članke in notice o umetnosti in storiti hoče tudi vnaprej svojo dolžnost, da se vzgoji med dijaštvom smisel za umetnost.

Moderna umetnost ne leži tako jasno in pregledno pred našimi očmi, kakor pa mogoče stara, ki leži za nami stoletja. Vrvenje najrazličnejših stremljenj, teženj in smeri se vrši neposredno pred našimi očmi in moramo se čuvati, da ne smatramo onih pojavov za tipične in odločilne, ki se ravno slučajno pomikajo v bližini našega obzorja. Težko je, iz splošne podobe zadnjih desetletij ustvariti si jasno sliko in še težje je vsako prorokovanje, ki hoče morda govoriti o kaki smeri bodoče umetnosti. Prenagljena je na vsak način sodba tistih, ki menijo, da je sodobna umetnost le nekaka efemerna prikazen, brez vsakega vpliva na bodočnost. Res je, da moderna umetnost še ne stoji na vrhuncu, da se razvija, a razvilo se bo iz nje nekaj, kar bo imelo trajno vrednost.

Pred moderno je vladala tudi v slikarstvu romantika. Umetniki te vrste zaslužijo to ime zaradi tega, ker so zajemali snov — slično onim v literaturi — iz prešlih dnij ter hoteli s tem nuditi občinstvu nekaj novega. Nikakor ne smemo podcenjevati njihove vrednosti za umetnost, kajti njihove slike se odlikujejo s tem, da nam nudijo dogodke iz prešlih dnij v lepi obliki, izpeljavi, koloritu. Imajo pa tudi velike zasluge za probuditev narodne zavednosti. Budili so svoj narod in ga vzgojevali, kažoč mu slavo preteklih dni. Ilustrirali so izdaje narodnih pesmi, n. pr. češki slikar Brožík, ki se je proslavil posebno s svojo sliko „Tu felix Austria nube!“ V tehniki so ti posnemali starejše mojstre, to se pravi, njih slike so izdelane z veliko marljivostjo, so zelo detailirane in lepo izlizane. Upoštevali so nad vse harmonijo barv, tako da je celoten učinek slike zelo prijeten.

Nekaterim teoretičnim glavam ni bila romantika po godu, hoteli so ustvariti nekaj povsem novega, novega z ozirom na snov, učinkovanje svetlobe in tehniko. Hoteli so, da naj se umetnik ozira v prvi vrsti na to, da spravi predmete na platno ravno take, kakor se njemu vidijo v naravi, z vsemi onimi posebnostmi, ki jih ustvarja luč.

Tako je nastal impresionizem. Vzklik je najprej z vso mogočnostjo na Francoskem ter se pozneje razširil po vsem umetniškem svetu. Kot prvo nalogo se stavi, da vpošteva dejstvo, da umetnik skuša posamezne vtiske, ki jih zapusti narava v njegovi duši, obdržati v spominu ter jih potem realizirati. Gre se zato, kako opazujejo ti ljudje naravo: Kakor človek, ki se prebudi iz spanja in vidi svojo okolico le nedoločno, ali kakor oni, ki zamišljen stopa naprej, ter se ne briga za nobeno stvar, a le kak hipec ga spravi iz ravnotežja ter zapusti v njegovi duši poseben vtisek. — Drugič smatrajo za podlago slikanje v prostem zraku — en pleinair — kajti vsak predmet učinkuje v ateljeju čisto drugače nego na prostem. Vendar ne leži težišče

v starem posnemanju narave, ampak v njenem pojmovanju, v konceptiji bistvenega, tega kar umetnik hoče ravno spraviti na platno v izbiranju motivov.

Zanimiva je definicija impresionizma, kakor jo podaja Oskar Bie v svoji knjigi „Was ist moderne Kunst“: „Der freie Künstler, um diesen zuerst zu betrachten, ist seinem Wesen nach improvisierend. Ein Reiz trifft ihn aus der Natur, Felder mit Arbeitern, Kinder im Garten, Brücken über Kanäle, verschneite Flußufer, und er gibt sich rücksichts- und rückhaltslos diesem Reiz hin, greift zur Farbe und sucht einen flüchtigen Eindruck festzuhalten — er improvisiert. Je selbstständiger seine Anschauung ist, desto eigener wird die Form seines Ausdruckes sein. Der Stoff in der Natur interessiert ihn von Minute zu Minute weniger, er spielt auf dem Klavier der Wirklichkeit, seine eigene Empfindung, sein Vortrag wird ihm zur Ausdrucksform, sein Augenmaß wird ihm zur Dimension, sein Farbenrauch zur Einheit und er ist zufrieden, wenn er die Natur zu seiner eigenen Sprache gezwungen und dabei andere Handwerke gebraucht hat, als die spezifische Fleck- oder Fadenmanier seines Pinsels oder Stiffes zu einer persönlichen, unmittelbaren, unverwischten Verständigungsart auszubilden. Er bestimmt die Form des Bildes vom Ausschnitt, seine Technik von seiner Art — man nennt das gewöhnlich Impressionismus.“

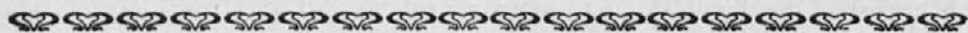
Tako delajo ti ljudje, ti sanjači v pravem pomenu besede, en hip zadostuje, en sam hip, ki zapusti v duši umetnikovi utisek — impression — on ga izdela v sebi samem naprej, ne briga se več toliko za naravo, njegov čopič išče s pravo nervoznostjo na paleti barv, ki jih je ustvarila fantazija in sčasoma ustvari sliko, ki odgovarja tej sliki v njegovi duši. Da, to je nekaj, kar karakterizira te ljudi in ni čuda, če ljudje ne morejo razumeti njihovih slik, če jih grajajo, češ kako nerazločni so obrisi, kako kričeče barve ali se čudijo divji fantaziji (Böcklin) ali neskončni milini in sanjavosti. Igrajo se z barvami, kakor otrok z igračami, jih razkrajajo in zopet sestavljajo harmonično celoto. Ne brigajo se za nežne linije, v atmosferi se izgublajo obrisi, da, grejo dalje — razkrajajo barve na platnu v bliščeče se točke, ki so tako na debelo naložene, da bi jih človek skoraj lahko zagrabil s prsti, a računajo na to, da se združijo te točke, če jih opazujemo od daleč, v celotno plast. V prvi vrsti delajo moderni s svetlobnimi učinki — solnčnih vzhodov in zahodov kar mrgoli, po tem predmeti pri umetni razsvetljavi — in morajo pri tem računati tudi na to, da delajo ti kupci barv tudi senco in da potemtakem ni vseeno, od katere strani pada svetloba na sliko.

Zgodovinskih slik ne izdelujejo radi, tudi v velikanskih dimenzijah slik se nočejo meriti, kar je bilo začasa romantike zelo navadno, in če bi jim človek ukazal, naredite mi tako in tako sliko, bi jo težko ustvarili iz razlogov, ki sem jih zgoraj omenil. Vendar se pa najde med njimi mnogo takih, ki so nam ustvarili dobrih religiozних slik, kar je pač čisto umevno. Tako so nastala dela Maneta in Moneta, Corota, Rodina, Feuerbacha, Leibla, Uhdeja, Klingerja i. t. d.

Kaj je secesija? Večkrat se sliši modri izrek: Ta ali ona slika, ta ali oni izdelek je „secesion“. Ljudje hočejo s tem povedati, da razumejo

pod tem imenom nekaj drugega kot moderno ali pa posebne vrste moderno. Res je, da so secesionisti moderni umetniki, a moderni umetniki so tudi taki, ki niso secesionisti. Secesijo moramo vzeti v najstrožjem in najožjem pomenu besede: To so večinoma umetniki, ki so se ločili od starejših ali enakih iz različnih vzrokov, bodisi zaradi stvarnih nasprotij, bodisi zaradi osebnosti, stopili iz njihovih društev ter si osnovali lastna. Povod temu gibanju je bil pojav v Parizu, kjer so izstopili iz društva „Société nationale des beaux-arts“ ter si osnovali lastno. Istotako se je zgodilo v Monakovem in na Dunaju, toda v Monakovem so se secesionisti že povrnili v staro društvo.

Impresionizem je vsklil mahoma, toda se bo kmalu preživel, kakor pač vsaka smer v umetnosti, in če pogledamo na čas njegovega kraljevanja, moramo reči, da je bil kratek; kajti navdušenje zanj pojenjuje a on trpi tudi na lastnih napakah, manjka mu prave podlage. „Die Grundlagen der moderner Kunst bestehen darin, daß sie gar nicht bestehen“, pravi Oskar Bie v zgoraj omenjeni knjižici. Odkril je zračno življenje in vpliv svetlobe na predmete, imel pa je to slabo stran, da je zanemarjal obris, ki se je izgubljal v atmosferi. Šel je še dalje. Tajil je takorekoč barve predmetov, kajti razkrajal je plasti v bliščeče se točke. Reakcija seveda ni mogla izostati in z njo se začelja najnovejša umetnost, ki povdarja predvsem sveto lepoto linij, ki hoče dati prednost čistim, mirnim barvam; nastane le vprašanje, če se ji bo posrečilo otresti se impresionizma. In sedanja slovenska umetnost? No, ta je popolnoma moderna, da, v kritikah o raznih jugoslovanskih razstavah v zadnjih letih je bilo čitati, da je za naše občinstvo premoderna. To je kolikortoliko res! Naše občinstvo ni še vzgojeno zanj in naši umetniki Grohar, Vavpotič, Vesel, Jakopič, Žmitek itd. so stopili predenj kot dovršeni moderni. Občinstvo jih ne umeva in ne kupuje njihovih slik, medtem ko čuti še dosti zanimanja za slike obeh Šubicev, ki so tudi krasne in dovršene, a pripadajo še stari šoli. Ravno v teh kritikah se povdarja večkrat misel, da imajo premalo specifično slovenskega na sebi. So pač moderni. Da bi naši umetniki ustanovili kako „slovensko šolo“ med slikarstvom po vzoru laških in nizozemskih mojstrov nekdanj, na to ni misliti, ker čutijo precej močno tuj vpliv od močnejših sosedov na severu in na jugu.

FILIP URATNIK:

HRVATSKO STARČEVIĆANSKO DIJAŠTVO.*)

Starčevićanci zahtevajo, naj bi se zvali Srbi na Hrvatskem pravoslavni Hrvatje. Ta zahteva dobi vsaj nekoliko smisla, ako bi se šlo tukaj res le za vprašanje: „Ali se zedinimo z Avstrijo, ali proti Avstriji?“

A tega danes še nikakor ni. Sedanji Veliki Hrvatje se bavijo še z vprašanji, kakor, zakaj avstrijska vlada ne nastopi v Bosni proti nepraktičnemu

*) K shodu starčevićanske omladine v Zagrebu 27. avgusta 1908.

pravopisu kakor je cirilica i. t. d. Zato je čisto jasno, da je pravoslaven Srb lahko dober avstrijski patrijot, a se prišteva Srbom, ker ga veže ž njimi vera in cirilica. Priznavam pa, da je sem in tja srbsko gibanje deloma že v kraljevini, še bolj pa v Bosni tudi političnega značaja. A to je malenkostno in bi se dalo z jasnim političnim programom premagati. Povedati bi se moralo, da se gre le zato, kako zediniti te in te dežele in gledati bi se moralo, da bi zavladal med narodi, ki prebivajo po njih, čut skupnosti, — dokler se zavedajo le diferenc, je tista jeklena volja, ki se ji mora vse klanjati, — je tudi Velika Hrvatska utopija. Nastopiti bo treba proti tistemu otročjemu fanatizmu, ki sicer priznava, da govorijo Srbi in Hrvatje isti jezik, a ga ne puste imenovati s skupnim imenom, kojemu so v obče imena in zastave še zelo važni problemi. Sedanja starčevičanska mladina daje v tem oziru precej slabo upanje. Človek, ki bi stal ob strani, bi mogel konstatirati, da radikalno starčevičansko gibanje ne vodi do združene Hrvatske, ampak do najljutejšega boja na nož.

Nas bo morda zanimalo, da so se postavile baje slovenske katoliške stranke (tako se je povdarjalo na shodu) na radikalno starčevičansko stališče. Ako je to res, jih je vodila do tega gotovo antipatija do pravoslavja. A človek, ki postane starčevičanec iz takih motivov, ideji sami gotovo ne more dosti koristiti. Napredna slovenska javnost je v obče mnenja, da bi bilo treba izpeljati vse različne toke na našem jugu kolikor mogoče v skupno strugo, — potem bi bila šele mogoča uspešna državno-pravna politika. Do sedanjega velikohrvatstva in velikosrbstva ne zavzema nobenega stališča, ker je tako komplicirano, da ga ne more popolnoma razumeti. Ako se govori pri nas o jugoslovanstvu, se misli — vsaj v treznih krogih — navadno na kulturno in gospodarsko vzajemnost. Ta bo potem že sama našla političnih oblik, kakoršne ji bodo prijale. Nespametno in neekonomično bi bilo, izključevati od nje Srbe, kot najmočnejši jugoslovanski narod. Gotovo pa je napačno, — kakor sem slišal od starčevičancev povdarjati, da bi bilo slovensko jugoslovanstvo isto kakor velikosrbstvo. Nobena slovenska stranka nima vzroka zavzemati se za politično nadvlado Srbov nad Hrvati, ki so nam kulturno celo mnogo bližji kot oni.

S tem bi bilo označeno naše stališče v edinem vprašanju, ki ga zastopajo oni pozitivno, to je v jugoslovanskem. Mi smo tukaj mnenja, da ni v interesu nobenega naših narodov diference, s katerimi nas je narava že tako dosti razdvojila, še gojiti in večati.

In kakšen je kulturni program starčevičanskega dijaštva? Jaz sem dobil utis, da se ta pod uplivom državno-pravne ideje popolnoma izgublja. S tem nehava biti struja dijaška, in obdrži le še svoj politični pomen.

Bili so na shodu med starčevičanci dijaki vseh konfesij, katoliki, mohamedanci, židi, da celo en pravoslaven Hrvat. Med katoliki je bilo tudi nekaj dijakov iz kroga okrog „Luči“. Ti so zahtevali naj se postavi Mlada Hrvatska na katoliško stališče, ne pa na brezversko. To je bilo že v interesu starčevičanske ideje nevsprejemljivo. Zato se je sprejel predlog večine: „Mlada Hrvatska naj se ne postavlja na brezversko stališče, ampak naj

goji verski čut, ker je vera opora morale. Od tega je izvedljiva le negativna stran, pozitivna pa že veliko težje. Zato je predlagal eden, naj bo „Luč“ glasilo katoliških Starčevičancev, druge konfesije naj si ustanove svoje liste. Večina je bila proti temu, ker bi se sejal tako spor med lastne vrste. Zato je zavzela stališče proti „Luči“, — a vendar nima končno nič proti temu, če jo kdo čita in vstopi potem v Domagoj. Le dober Starčevičanec mora biti. A vkljub temu se bo težko ohranilo starčevičansko dijaštvo enotno. — Ko je konstatiral kolega iz Bosne, da ni v interesu Hrvatsva, ako nadškof Stadler v Bosni skoro nasilno krščuje, so mislili eni, da ima katoliška vera gotovo prednost pred vero, „ki se je razširjala z ognjem in mečem“. Po ostri debati so se zedinili na to, da hočejo ostati sicer na dogmatičnem stališču, a vsak na svojem. Da ne bo prišlo do konfliktov naj se o tem sploh ne govori. Kulturna smer struje kot take pa naj ne bo ne katoliška, ne mohamedanska, ne pravoslavna, ampak hrvatsko-narodna. O velikih svetovnih problemih naj se ne govori, kulturna smer naj se izraža le v literaturi. Hrvatski pisatelji naj pišejo narodno, to je nacionalno, kakor n. pr. Sienkiewicz, ne pa kozmopolitično, kakor recimo Tolstoj.

Hrvatska narodna kultura je seveda v splošnem le plašč, s katerim se je pereče vprašanje zakrilo, a rešilo se s tem še ni. Da se ne vidi, da za tem plaščem ni mnogo, se je treba ogibati resnih debat in se vreči le na politično delo in literaturo. To pa se pravi zopet toliko, kakor odreči se resnemu kulturnemu delu in tako zgubiti vsak pomen kot dijaška struja.

SLOVENSKO DIJAŠTVO.

Naši grobovi.

Letošnje počitnice je iztegnila smrt neizprosno roko po mladem, upapolnem življenju tovariša Jos. Habéta, ki je vedno krepko stal v naših vrstah. Bolehal je dolgo in v oktobru l. 1907. je šel v zdravilišče Alland na Nižje Avstrijskem. Skoro leto dni se je boril proti bolezni, pljučni in vratni jetiki, a strla ga je in umrl je 8. avgusta t. l. v tujini, molčeči in sovražni. V zdravilišču je bil splošno priljubljen vsled odkritega in veselega značaja. Za časa svojih študij je bil član društva „Slovenija“; bil je dvakrat v odboru, kot tajnik in podpredsednik. Na tržaškem shodu je referiral o gmotnem stanju slovenskega dijaštva na Dunaju. Izgubili smo ž njim vstrajnega delavca. Blag mu spomin!

Druga izguba nas je zadela s smrtjo tov. Iv. Sitarja. Sodeloval je pogosto pri nastopih našega pevskega zbora. Zbolel je nenadno in umrl v Ljubljani pri stariših.

Dijaški almanah za leto 1908/9. se naroča pri upravništvu „Omladine“, Ljubljana, Breg št. 12. in po knjigarnah. Koledarski del, bogati informacijski članki, izobraževalni sestavki priporočajo naš almanah vsakemu dijaku, bodisi srednje-, bodisi visokošolskemu. Zlasti srednješolcem je namenjena „Bibliografija“, ki naj postane mlademu čitatelju vodnica skozi neskončno množico dobrih in ničvrednih znanstvenih knjig. Dijaški almanah, elegantno vezan, stane 1 K.

Znanstvene knjižnice drugi snopič je že izšel. Tretji sledi v kratkem.

»Iz naroda za narod.« Krasne razglednice s tem napisom, ki so se bile svoj čas priljubile zlasti srednješolcem, so izšle v novi izdaji. Naročila naj se pošiljajo na „Slovenijo“, Dunaj VIII. Breitenfeldergasse 20.

Adrija. Prvoletniški večer, ki se je vršil 21. vinotoka, se je krasno obnesel. Udeležilo se ga je okoli sedemdeset oseb. Zastopana so bila tudi jugoslovanska društva „Hrvat“ in „Šumadija“ ter „hlub hrvatskih tehničara“. Govorili so tt, Mačkovšek, Kramer, Radman („Hrvat“) in Brunčko ter v imenu prvoletnikov t. Stegenšek.

Izobraževalno delo v »Adriji.« Manjšinski klub je imel sestanek, na katerem se je govorilo o letošnjem programu te važne inštitucije. Ustanovi naj se gospodarski odsek z nalogo, preštudirati naše gospodarsko stanje. — V izobraževalnem klubu je govoril tov. Krivic o programu kluba, tov. Čok pa predaval o razmerah na Primorskem s posebnim ozirom na Trst. — Početkom meseca listopada se vpeljeta v društvo češki in slovenski kurz. Prvi je namenjen predvsem prvoletnikom, drugi pa Čehom, ki si hočejo pridobiti nekoliko znanja v slovenščini.

Tabor je vpeljal letos zopet čajevе večere s predavanji. Prvi tak večer se je vršil dne 29. oktobra. Predaval je t. jur. Korun: vera in konfesija. — Število članov je v društvu ostalo na isti višini kot prejšnja leta, dasiravno je odšlo mnogo starejših tovarišev v Prago.

Prvoletnikom je priredila »Slovenija« letos 14. oktobra večer, ki je bil jako lep in živahen. Po pozdravnem govoru tov. podpredsednika Zalokarja, ki je govoril, kakor je običajno, o namenu in programu društva, je sledila vrsta govorov mlajših in starejših tovarišev. Za tov. podpredsednikom je govoril prvoletnik tov. Sajovic, za tem tov. starejšina Fettich, za njim prvoletnik tov. Zavrnik; občno navdušenje je dvignilo na govorniški stol tudi tovariše: Sovreta, Jurco in Trampuža. Društveni pevski zbor je pripomogel k vspehu lepega večera s prav krasnim petjem.

Klub slovenskih pravnikov na Dunaju, ki se je lansko leto osnoval v področju „Slovenije“, je izvolil na I. rednem občnem zboru sledeči odbor: tov. Leopold Boštjančič, načelnik; tov. Rudolf Palčič, tajnik; tov. Vladimir Kreč, blagajnik; tov. Fran Trampuž, knjižničar.

Klub slovenskih medicincev na dunajski univerzi si je izvolil na I. občnem zboru za zimski tečaj sledeči odbor: Tavčar Joško, načelnik; Gorše Fran, tajnik; Murgel Ervin, knjižničar; Küssel Božidar, blagajnik; Ruprecht Stanko, namestnik; Pesjak Rado, preglednik. Klubovo delovanje je otvorilo predavanje tov. E. Murgelja: „Vvod v medicinski študij“. Priredila se je dalje ekskurzija v I. avstrijsko protialkoholno razstavo.

Slovenskim juristom v resen premislek. Po zadnji statistiki slov. visokošolskega dijaštva imamo Slovenci po raznih vseučiliških mestih približno 350 juristov. Če vzamemo, da je potrebno za redno in popolno absolviranje juridičnih študij 5 let, potem bi morale nastopiti vsako leto 70 absolviranih slovenskih juristov razne službe. Zasludujemo pa, koliko slovenskih juristov v resnici vsako leto absolvira, jih naštejemo komaj 20.

Nehote se vprašamo, kje je ostalih 50. Edini odgovor, ki ga dobimo na to je, da vsi ti zaostanejo, da več kot 2 tretjini slovenskih juristov ne napravi redno, to je v 5 letih, svojih izpitov. Vzroki, zakaj zaostanejo, so različni: nekaj jih sploh nikdar ne dokonča svojih juridičnih študij, ker jim zbog slabega gmotnega stanja in pomanjkanja potrebne energije ni mogoče redno študirati in se morajo s pisarniškim delom, ki pa jim postane kmalu stalna služba, preživljati, nekaj pa jih radi svoje lahkomišelnosti in naj so pri tem že gmotno dobro ali slabo situirani, zavleče svoje študije preko normalne dobe 5 let. In ti imajo večino. Vsi ti pa nikdar ne pomislijo, da škodujejo s tem narodu, najbolj pa sebi. Medtem, ko oni zapravljajo svoja mladostna leta z raznimi budalostmi, vstopajo pridno pri nas na najrazličnejša mesta Nemci, katerih ne bo nikdar več mogoče pregnati. Oni poberejo boljša mesta, Slovenci pa čakajo, da se jim sploh vsa mesta zasedejo. In kam potem, nato niti ne pomislijo. Pustite lahkomišelnost drugim, sami pa pomislite, da Vas domovina težko, težko pričakuje. Sedaj dobite lahko doma še dober kruh, če pa boste odlašali s svojimi izpiti leto za letom, pa doma kruha sploh dobili ne boste, ker vam ga bo odjedel marljivejši tujec. Malo več možatosti, resnosti, pa samozavesti in zamujeno se da kmalu popraviti.

Iz juristovskih krogov.

Statistika slovenskega visokošolskega dijaštva. Opozarjamo naša akademična društva, da takoj začno sestavljati za letošnje šolsko leto prepotrebno visokošolsko statistiko. Edinole na podlagi statistike se lahko dajejo najrazličnejši nasveti in se da trezno presojati položaj slovenskega dijaštva in bodočega uradništva. Na delo torej!

Nekateri visokošolci se kaj radi odtegnajo v zadnjih letih svojih študij društvom in organiziranemu društvenemu delu. Zanje je menda dovolj, da prečitajo v kavarni svoje časopise in presede potem še več časa ali v gostilni ali kavarni. Vzrok temu pojavu ne tiči v tem, da ni časa za študiranje, ako je kdo v društvu, pač pa v pomanjkanju smisla za organizacijo, v indolenci in inorda v blaziranosti. Tem ljudem se menda zdi dovolj, da so aktivno sodelovali v društvih eno ali dve leti in se v tem času naužili „špasa“, ki se mu pravi akad. društveno življenje. Potem pa se je navdušenje ohladilo in različni tretje- in četrtoletniki rešujejo narod v javnih lokalih. Toda akademična društva so prevažne narodne postojanke v naših vseučiliških mestih in zato moramo imenovati tako odtegotanje od društvenega dela le nesmiselno in čestokrat škodljivo. „Divjaštvo“ je jako slabo znamenje za slovensko dijaštvo.

SLOVANSKO DIJAŠTVO.

Hrvatsko dijaštvo je ostalo letos v domovini na domači univerzi. Štrajk se je končal, ker se domače politične razmere niso izpremenile in jih ne bi bilo mogoče izboljšati z novim štrajkom. Da se popravi krivica, storjena na avtonomiji zagrebškega vseučilišča, zato je treba drugega režima, ki pa se mora šele ustvariti. Hrvatsko dijaštvo je smatralo za najpametnejše v domovini aktivno sodelovati pri tako nujno potrebnem izboljšanju kulturnih in političnih razmer in tako pripomoči tudi vseučilišču do prave in nedotakljive avtonomije. Bratskemu hrvatskemu dijaštvu želimo obilo vspeha.

Češko napredno dijaštvo proti alkoholu. Dne 24. oktobra je priredil krožek čeških akademikov-abstinentov shod, kateri se s popolno pravico lahko imenuje manifestacija dijakov-abstinentov. — Sestenka so se udeležili tudi vseučiliški profesorji Kaberhel, Foustka in Masaryk. Prvi je osvetlil alkoholizem in abstinenco s stališča medicine; dr. Foustka s kulturnega

stališča: abstinenca kot kulturni problem“. „Ne le zdržanje vseh opojnih pijač — ampak novi način življenja — to je abstinenca“. „Zlomiti z minulostjo in pričeti novo življenje“. — Njegov predavanje morda prinesemo enkrat v celoti! Tretji je govoril Masaryk, kojega govor je gotovo najbolj učinkoval na pričujoče dijaštvo. „Abstinenca mi znači preporod volje“. „Zadobiti silno voljo, se pravi postati „abstinent“. „Klerikalizem in alkoholizem sta v zvezi — klerikalizem ni nič drugega kot dosedaj alkoholizem“. Dokler smo pivci — toliko časa smo sužnji kapitalizma, kojemu je največ na tem da bi se abstinenca ne širila. Njemu in pa državi: tema koristi alkoholizem. In zato se mi zdi cela država kot nenravnost, popolna nenravnost“. „V zvezi z alkoholizmom je tudi prostitucija, ki jo trpi tudi država!“ — Govorila je nadalje tudi gdč. Plaminkova, ki je pozdravila novo študentovsko gibanje v imenu ženskega kluba in odbora za volilno pravico žen. „Tudi žena trpi dolgo in skrito na tem zlu. In toliko časa ne verujem na enakopravnost žen z moškimi, dokler bodo ti poslednji pivci, kajti toliko časa bodo ostale v rodbini brutalnosti, napram njej in otrokom“. „Slovanstvu grozi alkohol“. Nato je poslal predsednik poročilo, iz kojega povzamem, da je bil vseh protialkoholnega gibanja prav znaten med srednješolci, kojih je sedaj že 1100 v abstinentni organizaciji. — A pri nas!? Za „Marijine kongregacije“ se navdušujejo gotovi faktorji; te so tudi dovoljene — a abstinentne krožke se je prepovedalo!

VESTNIK ZA KNJIŽEVNOST IN UMETNOST.

»Slovenska Matica« je sklenila na predlog predsednika, da naj se v spomin na 20. september izda posebna literarna publikacija. Predlog se je izročil v proučevanje književnemu odseku. Zelo umestno idejo iskreno pozdravljamo. Obenem opozarjamo tovariše na letošnje publikacije Matičine in želimo, da se jih kolikor mogoče veliko nanje naroči.

Žun: Osnovni nauki o narodnem gospodarstvu. Pod zgorajšnjim naslovom je izšla knjiga, katero tovarišem najtopleje priporočamo, ker se iz nje lahko poučijo o najvažnejših predmetih narodnega gospodarstva. Kdor hoče opazovati javno življenje in pozneje v njem delovati, se mora o teh stvareh dobro poučiti.

Češko-slovenski slovar. Spisal Anton Zavadil. V založbi knjigarja Otto v Pragi je izšel jako vestno in skrbno sestavljeni češko-slovenski slovar, katerega smo potrebovali že toliko časa. Opozarjamo nanj vse tovariše in ga jim prav toplo priporočamo. Stane K. 2'80 — Isti pisatelj pripravlja tudi slovensko-češko slovnico.

Slovensko gledališče v Ljubljani. Opozarjamo tov. srednješolce, zlasti one v Ljubljani, naj marljivo posečajo slovensko gledališče, katero pa naj ne smatrajo samo za kraj zabave, marveč tudi za kraj izobrazbe. Slovenskim akademikom je dovolilo vodstvo gledališča na prošnjo „Prosvete“ znižano ceno na sedeže. Posreduje „Prosveta“ na ta način, da prodaja gledališke kupone in sicer vsak dan od 5—7 ure zvečer v Simon Gregorčičevi knjižnici na Glavnem trgu.

Koncertni orkester »Glasbene Matice«. Glasbena Matica nam je ustvarila prvi slovenski koncertni orkester, na katerega koncerte opozarjamo vse tovariše. Orkester proizvaja umetniško dovršeno tudi najtežje skladbe glasbenikov vseh narodov. Slovenski dijak, ki se hoče glasbeno izobražati, mora biti redni poslušatelj teh koncertov.

na Dunaju, bomo skrbno zasledovali in, če bo treba, nastopili odločno za svoje pravice!

Družba sv. Mohorja je izdala letošnje svoje knjige. Čeravno se krepko drži svojih tradicij kot „bratovščina“, vendar je letos storila velik korak, ko je izdala v posebni knjigi ilustrirane Gregorčičeve poezije. Pesnik, ki je bil nekdanj preganjan kakor brezverec, je dosegel milost pri družbi. Prav veselimo se tega dejstva in smo družbi hvaležni, da je odprla pesniški zaklad enega naših najpoljudnejših pesnikov široki narodovi masi. Dovoliti pa si hočemo kljub temu nekoliko kritičnih besed. Obligatno vsakoletno darilo družbenim članom je molitvenik, spisan od duhovitih ali neduhovitih, slovensščine zmožnih ali nezmožnih duhovnikov. Velikanski kupi teh molitvenikov so že nagromadeni po kmetijskih kočah. In čemu? — Ni še dolgo tega, kar se je pisalo in govorilo, naj bi vsak Mohorjan podaril ob prejemu knjig krajcar za družbo sv. Cirila in Metoda. Nabrale so se malenkostne vsote, ker družba sama ni hotela storiti ničesar v ta namen. Letos pa stoji v molitveniku na zadnji strani: Prošnja za darove za novo cerkev sv. Jožefa v Ljubljani. Za nove cerkve se ne boji delati reklame, za našo šolsko družbo pa je ni hotela. — Nekaj novega so v letošnjem koledarju kratki sestavki, ki kažejo jasno svojo apologetično tendenco. Kdor je že obupal nad duhovitostjo tega sveta, naj prečita na str. 38, člančič: „Veruje le to, kar vidi,“ ki je poln esprita in znanstvene resnobe! Novi so v koledarju tudi inserati, ki kažejo, da Mohorska družba ne pozna gesla „svoji k svojim“. „Slovenski Narod“ in „Slovenec“ ne priobčata več inseratov Nemcev, koledar pa, ki pride v roke slehernemu kmetu, pomaga, da si nemštvo lažje utrjuje svojo pozicijo med nami. — Na nas je napravil koledar vtis, da je Mohorska družba le katoliška in ji služi jezik samo kot sredstvo za razširjenje katoličanstva. To je enkrat fakt (§ 1. pravil izrecno to trdi) in treba je, da s tem faktom računamo. V. Z.

Italijansko dijaštvo je že začelo boj za svoje vseučilišče. Na Dunaju je uprizorilo precej burno demonstracijo in odposlalo na kompetentna mesta odposlance, ki so zahtevali, da se Italijanom končno dovoli vseučilišče. Italijanski dižavni poslanci stoje na strani dijaštva in istotako odločno zastopajo svoje zahteve. — Vprašanja ustanovitve italijanske in slovenske univerze sta tako tesno spojeni po zgodovini in po marsikaterih drugih okoliščinah, da se moramo ob priliki, ko Italijani demonstrirajo za svoje vseučilišče, vprašati: Kaj je z akcijo za slovensko univerzo? Doslej je dijaštvo skrbelo, da je delalo v sporazumu s slovenskimi politikami; ali bo to mogoče tudi v bodoče, je odvisno od različnih okoliščin. Potreba bo nekoliko radikalnejše nastopati in tudi v tem radikalnejšem delu bi si dijaštvo iz srca želelo, da bi šlo roko v roki z ljudskimi zastopniki.

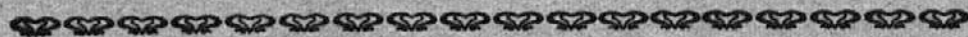
Potovalni učitelj Ciril-Methodove družbe. Na skupščini v Ptujju je stavil predsednik „Prosvete“ predlog, naj najame družba takoj stalnega potovalnega učitelja. Predlog je bil sprejet in sedaj že razpisuje vodstvo omenjeno službo. Želimo družbi pri izbiri veliko sreče, kajti mesto potovalnega učitelja je tako važno, da spada nanj popoln mož.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Gdč. Anica G.: Vašo filozofsko pesnitev smo morali malo oklestiti, da se je pokazala enotna misel, ki je bila prej precej skrita. Upamo, da nam tega ne zamerite. Prosim Vas še nadaljnjih prispevkov in Vas z veseljem pozdravljamo kot sotrudnico. Pošljite še kaj! — *V. L.*: Mnogo igračkanja, malo resnobe. Želimo si pesmi, a ne

konceptov. Vsaj v formalnem oziru naj bo pesem dovršena! To je najmanj, kar moramo zahtevati. — *St. P.*: Pošlji še kaj! — Nekaterim dopisnikom: Stvari, ki so že bile objavljene v dnevnem časopisju, ne moremo rabiti za „Omladino“. Iz tega razloga je moralo iti v koš nekaj dopisov. — Vsi prispevki naj se odslej pošiljajo na naslov: Uredništvo „Omladine“, Ljubljana, Breg št. 12.

GRIČAR & MEJAČ

Prešernove ulice št. 9 LJUBLJANA Prešernove ulice št. 9

priporočata v največji izberbi po najnižjih cenah

obleke za gospode, obleke za dečke, obleke za otroke, površnike
za gospode in dečke, žakete za dame, paletô za dame, plašče
za deklice.

Slaščičarna in pekarna JAKOB ZALAZNIK

Stari trg št. 21
Mestni trg 6 • Sv. Petra cesta 26.

V poletnih mesecih
sladoled in ledena kava.

△△△ KAVARNA. △△△

Telefon št. 194.

Veronika Kenda

v LJUBLJANI

Dunajska cesta šte. 20

priporočata

svojo veliko zalogo papirja,
pisalnih in risalnih potrebščin.

Cene nizke.

Postrežba točna in solidna.

Dr. Ed. Volčič v Novem mestu (Kranjsko)

je uredil ter se dobivajo pri njem in pri vseh knjigotržcih naslednje pravne knjige:

1. Civilnopravdni zakoni (IV. z. Pravnikove zbirke) z obširnimi slovenskim in hrvaškim stvarnim kazalom, obsegajoči XII in 909 strani, 1906. V platno vez. knjiga 8 K. **2. Odvetniška tarifa.** Določila o rabi hrvaškega in slovenskega jezika pred sodišči; sodne pristojbine s stvarnim kazalom (20 tabel), 1906. Broširano K 1-80. **3. Zakoni o javnih knjigah, zemljiških itd.** (V. zv. Pravnikove zbirke) z vsemi predpisi, ki so z njimi v zvezi, s stvarnim kazalom v hrvaškem in sloven. jeziku, z vzorci knjižnih prošelj in vpisov, 1908. Knjiga v 2 delih, skupaj 618 strani. Mehko vezana knjiga K 5-60, popoldnoma v platno vezana 6 K. Ponatis iz knjige pod točko 3. **4. Vzglodi predlogov, sklepov in vpisov** za zemljiško knjigo; dotična kotkovnina in vpisnina. Broš. 1 K. **5. Kolkovnina in vpisnina** pri zemljiški knjigi. Tabela na močnem papirju, obsek za na steno 60 vin. **Dalje od „Poljudne pravne**

knjižnice“, ki jo izdaja društvo „Pravnik“: Zvezek I. **Zakon o dovoljevanju poti za silo**, s pojasnili in vzorcem prošnje, 1907. Mehko vez. 40 vin. Zv. II. in III. **Predpisi o železniških in rudniških knjigah**, 1908. Cena mehko vezani knjižici 80 vin. Zvezek IV. in V. **Pristojbinske olajšave ob konverziji terjatev**, 1908. Knjiga je potrebna posebno posojilnicam in denarnim zavodom sploh. Mehko vezana knjiga 80 vin. Zvezek VI.—X. **Predpisi o razdelbi in uredbi ter o zložbi zemljišč**, 1908. Mehko vezano 2 K. Pripravlja se: Zvezek XI. in XII. **Predpisi o poljski okvari**, 1908. Mehko vezano 83 vin. — Ako ni dogovorjeno drugače, se pošiljajo knjige s pošto proti poštnemu povzetju, tako da se k navedenim cenam priračunijo le resnični in poštni izdatki; pri naročilih do 2 K je najceneje ako se pošlje naprej kupnina in 10 vin. poštnine v gotovini ali poštnih znamkah.